

ES

**vakblad voor
informatieprofessionals**

+

**Hoe maak je studenten
informatiewijs?**

UB Maastricht zoekt het uit

ICT with Industry

Publieke organisaties, bedrijfs-
leven en ICT trekken samen op

**De ideale schoolbieb
volgens David Lankes**

Standaardwerk eindelijk
vertaald

Post-truth politiek in VS

De gebroken verkiezings-
belofte van sociale media

2020 | 02

Het **coronavirus**
in **kaart** gebracht

Hoe een informatieprofessional,
wetenschapper
en factchecker helpen

COLOFON

IP is samen met Informatie-Professional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (24ste jaargang) van Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 18
2772 TR Voorburg
tel. 06-44 09 19 85
www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg,
tel. 06-44 09 19 85,
e-mail redactie@informatie-
professional.nl.

redactie

Maarten Brinkerink, Wilbert Helmus, Dafne Jansen, Vincent M.A. Janssen, Evelien de Jonge, Stefan Jongen, Leen Liefsoens, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Mirjam Raaphorst, Vincent Robijn, Eric Sieverts, Sjors de Valk en Daniël de Vette.

vormgeving

Eric van den Berg,
egfvdberg@upcmail.nl,
Tom van Staveren,
graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Lotte Belice Baltussen, Wichor Bramer, Mirjam Cuper, Rob Feenstra, Suzan Folkerts, Frank Huysmans, Marja Kingma, Martijn Kleppe, David R. Lankes, Gert Staal, Rosemarie van der Veen-Oei en Esther Valent

abbonementen

Voor abonnementsprijzen en andere informatie zie InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site:
Rajin Roopram, e-mail
rajin.roopram@kbenp.nl,
tel. 06-15201724.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

INHOUD

1. Verdiep je in het curriculum

2. Spreek de taal van de leraar

3. Zoek contact met verbinders

4. Gebruik de kracht van lokaal

5. Zet bestaande aanbodplatformen in

06

Hoe maak je erfgoed bruikbaar voor het onderwijs?

In het programma *Ontsluiting digitaal erfgoed voor het onderwijs* is geïnventariseerd hoe erfgoedinstellingen materiaal beschikbaar stellen en hoe scholen dit gebruiken. Dat leverde allerlei tips op voor de erfgoedwereld.

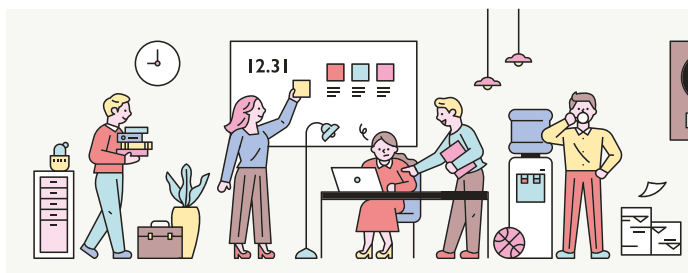
Lotte Belice Baltussen

08

ICT with Industry

Elk jaar werken ICT-onderzoekers en professionals uit het bedrijfsleven en publieke organisaties samen aan ICT-uitdagingen. De KB vertelt over haar ervaringen.

Rosemarie van der Veen-Oei en Mirjam Cuper

10

De taal van herkomst

Om de vindbaarheid van bibliotheekmateriaal in niet-westerse talen te verbeteren, startte het IISG het project *De taal van herkomst*.

12

Next step in open access

Universiteiten betalen voor de kosten van publiceren, waarna lezen gratis wordt voor iedereen. Deze 'transformative agreements' zouden moeten leiden tot 100% open access. De werkelijkheid is weerbarstiger.

Matthijs van Otegem

RUBRIEKEN

04

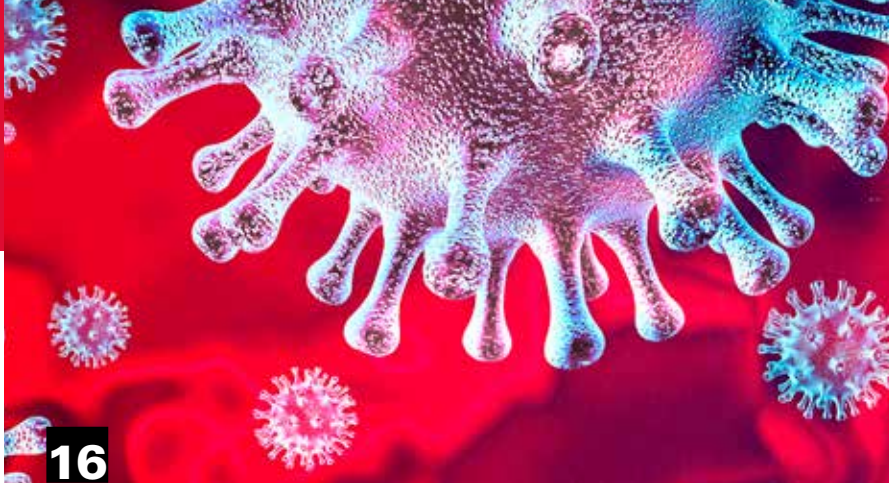
Foto van de maand
Smart hout

11

IP Lingo
Fleeceware

15

Column
Ook gij, boomer

16

Coronavirus in kaart gebracht

Hoe een informatieprofessional, een wetenschapper en een factchecker helpen in de strijd tegen het coronavirus.

Ronald de Nijs en Wichor Bramer

23

Information-Wise-project

Hoe maak je studenten informatiewijs? Op die vraag wil het Information-Wise-project van de Universiteit Maastricht een antwoord vinden.

Stefan Jongen

20

Gebroken belofte van sociale media

Op social media draaien campagnemachines voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen op volle kracht. Zijn techgiganten hun eerdere belofte over een nieuw politiek advertentiebeleid nagekomen?

Vincent M.A. Janssen

26

Boekbespreking

In een lijvig boekwerk schetst Jos Biemans ontstaan, groei en functie van de vroegste voorloper van de UB Amsterdam.

Suzan Folkerts

28

De ideale schoolbibliotheek

Begin maart verschijnt de Nederlandse editie van David Lankes' standaardwerk The New Librarianship Field Guide. Als voorpublicatie daaruit het hoofdstuk over schoolbibliotheken.

David R. Lankes

ROLLEN

D

e sociaal-maatschappelijke, politieke en zelfs activistische invulling van de functie van de informatieprofessional. In dit nummer van IP zien we opnieuw

hoe divers en belangrijk de rol van de informatieprofessional is in een wereld die wordt overspoeld door informatie, waar en onwaar. Zie bijvoorbeeld het artikel over professionals die op verschillende deelgebieden aan het werk zijn in de strijd tegen het coronavirus. Het is van levensbelang dat informatie over het virus in rap tempo wordt gedeeld, soms via onconventionele paden, én wordt gecheckt op waarheid.

Factchecking komt ook aan bod in het artikel over post-truth politiek in de VS. Hier worden

REDACTIONEEL | Mirjam Raaphorst

de belofte van de techgiganten besproken voor een nieuw politiek advertentiebeleid in aanloop naar de Amerikaanse verkiezingen. Meer aandacht voor de informatiesector overzee is er in de rubriek *Buitenland*. Het Britse CILIP, een van de grootste bibliotheekorganisaties van de wereld, belicht de ontwikkelingen in GB. Ook hier zien we de invloed van de politiek en maatschappelijke veranderingen op de informatiesector en de morele plicht van de informatieprofessional om hierin een rol te spelen.

Over ontwikkelingen dichter bij huis kunnen we lezen in het artikel over het *Information-Wise*-project van de Universiteit van Maastricht. Het heeft als doel om studenten informatiewijs te maken. Want hoe vinden studenten hun weg in de enorme hoeveelheden informatie en hoe kan ze dat geleerd worden? En wie na het lezen van de IP graag verder kijkt, leest en luistert, vindt op de laatste pagina tips van een collega uit het veld. <

36

KB Onderzoekskroniek

Innovatie challenge als motor van vernieuwing?

37

Lifehacking

De juiste workflow

38

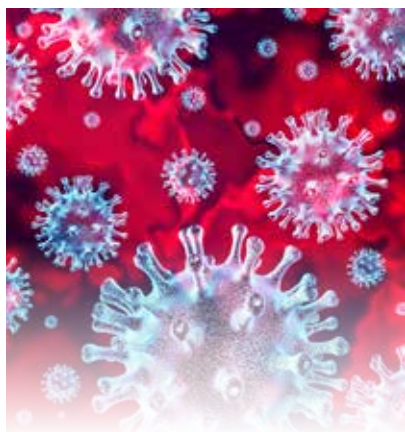
Buitenland

'Impact van Brexit is nog onduidelijk'

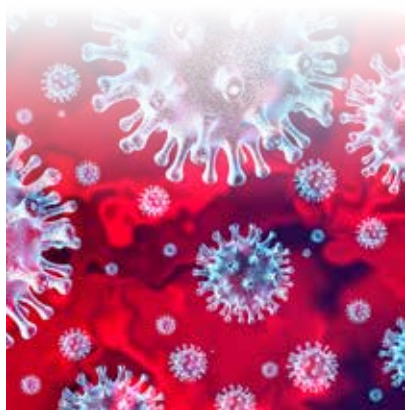
40

Favorieten

Esther Valent

Net voordat ze wordt uitgezonden naar de Wereldgezondheidsorganisatie, gaat onderzoeker Zsófia Igló langs bij Wichor Bramer van de Erasmus MC-bibliotheek. Kan hij haar helpen aan informatie over het coronavirus?

Ronald de Nijs
Eindredacteur van IP

Op zoek informatie het corona

Op 10 januari 2020 krijgt onderzoeker Zsófia Igló, werkzaam op de afdeling Virologie van het Erasmus MC in Rotterdam, een vraag van haar afdelingshoofd, hoogleraar virologie Marion Koopmans: heeft ze interesse om voor vier weken aan de slag te gaan bij de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)? Ze zal zich bezighouden met het coronavirus.

De afdeling Virologie maakt deel uit van een groot aantal netwerken, waaronder het WHO *Collaborating Centre for Arbovirus and Haemorrhagic Fever Reference and Research*. Het Erasmus MC ondersteunt responsacties bij de uitbraak van nieuwe en gevaarlijke pathogenen, oftewel ziekteverwekkers van biologische oorsprong. Ook geeft het advies, levert laboratoriumdiagnostiek en zendt personeel uit naar hulpverleningslocaties.

Zsofia zegt 'ja' tegen het aanbod om tijdelijk gedetacheerd te worden bij het hoofdkwartier van de GLAD HP (*Global laboratory alliance for the diagnosis of High Threat Pathogens*), gevestigd in Genève. Om zich alvast voor te bereiden maakt Zsófia met spoed een afspraak met Wichor Bramer, informatiespecialist bij de bibliotheek van het Erasmus MC. Het doel: een zoekactie opstellen naar relevante literatuur met betrekking tot het coronavirus.

Zoekactie in PubMed

'De zoekactie was in dit geval geen gemakkelijke opgave,' zegt Wichor Bramer. 'Normaal maak je bij een zoekactie in bibliografische databases als PubMed gebruik van gestandaardiseerde tref-

woorden, maar specifieke thesaurus-terminen voor het nieuwe coronavirus waren er nog niet. De dag nadat ik mijn zoekactie had gemaakt, kwam PubMed met een update en hadden ze de term "2019 novel coronavirus" aan hun thesaurus toegevoegd, maar daarmee is nu, een maand later, nog maar één artikel te vinden. Sowieso verwacht je in de wetenschappelijke literatuur nog geen artikelen over dit onderwerp. Hooguit nieuwsberichten, maar daar lag Zsófia's interesse niet.'

Op verzoek van Zsofia richt de zoektocht zich op literatuur over vergelijkbare virussen, SARS en MERS. Niet alleen is er over die virussen inmiddels veel gepubliceerd, ook zijn er gestandaardiseerde trefwoorden voor beschikbaar.

Aan de slag in Genève

Vier dagen na de zoekactie met Wichor, op 20 januari, gaat Zsófia aan de slag bij de Wereldgezondheidsorganisatie. Samen met collega's is ze bezig geweest om ervoor te zorgen dat landen monsters kunnen testen en zo het nieuwe coronavirus kunnen detecteren. 'Daarvoor hebben we informatie verzameld over bestaande testen en beoordeeld of deze het nieuwe virus konden detecteren. Na het inwinnen van advies van experts kwamen we tot de conclusie dat dit nieuwe virus zodanig afwijkt van de virussen die er het nauwst aan verwant zijn, dat de meeste bestaande testen het niet kunnen detecteren. Ondertussen werden er nieuwe analysemethoden ontwikkeld en beschikbaar gesteld. Parallel hieraan moesten we laboratoriumnetwerken erbij betrekken om te

naar over virus

zorgen dat zij er klaar voor waren om de testen uit te voeren.’

De resultaten van de zoekopdracht die Wichor had uitgevoerd, kwamen van pas. ‘Ik heb ze gebruikt bij het in kaart brengen van bestaande commerciële moleculaire testen. Op basis van dit onderzoek hebben we contact gezocht met de betreffende bedrijven om zicht te krijgen op het succes van hun analyses, en of ze testen voor dit virus aan het ontwikkelen waren.’

Up-to-date blijven

De grootste uitdaging bij de uitbraak van een nieuw virus is om de hoeveelheid nieuwe publicaties bij te houden, zegt Zsófia. ‘Ik zie grote meerwaarde in de samenwerking van informatiespecialisten met de onderzoekers, bijvoorbeeld door dagelijks samenvattingen te verstrekken van systematische zoekacties of het opzetten van een map per onderwerp. Er verschijnt iedere dag zoveel informatie online en het is moeilijk om daar goed overzicht over te houden, dus we lopen het risico dat we belangrijke informatie missen.’

Maar om bij te blijven over beschikbare informatie over het coronavirus wordt niet alleen de wetenschappelijke literatuur bijgehouden. ‘De Wereldgezondheidsorganisatie houdt de sociale media bij, want die zijn ook belangrijk voor doelgroepgerichte communicatie en om te zien op welke gebieden actie nodig is. Ook wetenschappers halen informatie van sociale media zoals Twitter, waar mensen vaak tweeten dat ze informatie openbaar hebben gemaakt en dan gaat het niet uitsluitend om informatie in de vorm van wetenschappelijke publica-

ties. Veel publicaties verschijnen ook op www.biorxiv.org, een gratis archief voor nog ongepubliceerde wetenschappelijke artikelen in de levenswetenschappen. Dat bewees zijn nut als informatiebron, maar was ook een risico, want sommige bevindingen bleken later incorrect te zijn.’

Peer review

Zouden onderzoekers hun data ook niet buiten de traditionele wetenschappelijke tijdschriften kunnen verspreiden? ‘Ja,’ zegt Zsófia. ‘Peer review is ook geen waterdicht systeem, hoewel het in ieder geval voorziet in een noodzakelijke kwaliteitscontrole. De Wereldgezondheidsorganisatie heeft afspraken met veel grote uitgeverij dat ze ingediende manuscripten al voorafgaand aan het peer review-proces ontvangt. Dit garandeert een snelle verspreiding van informatie, maar dus zonder die kwaliteitscontrole.’

Hoe ging het verder?

Zsófia’s werk in Genève verschoof naar andere taken, zoals het schrijven van richtlijnen en protocollen. ‘Hierbij had ik geen ondersteuning van informatiespecialisten meer nodig. Maar informatiespecialisten bij de Wereldgezondheidsorganisatie werken nu aan een openbaar toegankelijke website waarop

je alle literatuur over het nieuwe coronavirus kan vinden.’

Inmiddels is Zsófia weer terug in Nederland. ‘Dit was de eerste virusuitbraak waar ik aan heb gewerkt. Ik zie steeds meer de noodzaak en bereidheid om data en informatie te delen op andere manieren dan via peer reviewed-publicaties.’ Haar ervaringen in Genève deden haar inzien dat er in dit soort situaties een grote behoefte is aan een snelle en goede informatievoorziening. De afdeling Virologie van het Erasmus MC gaat dan ook op korte termijn met de bibliotheek overleggen hoe ze in dit soort gevallen de informatie-overload voor kunnen blijven.

Wuhan-zoekactie delen

En Wichor? Kort na de zoekactie voor Zsófia heeft hij op eigen initiatief nog een zoekactie bij Google Scholar gedaan. ‘Het is dan wel een uitdaging om alle varianten van de benamingen te vinden, omdat er nog geen standaardisatie was afgesproken. Zo wordt er in de literatuur gesproken over bijvoorbeeld “2019 nCoV”, “2019 novel Coronavirus”, “wuhan coronavirus” en “coronavirus outbreak in wuhan”.’ Bovendien: een Google Scholar-zoekopdracht telt maximaal 256 tekens. ‘Zie dan maar eens alle literatuur boven water te krijgen, zonder dat je te veel ruis krijgt of belangrijke artikelen mist. Begin februari zijn als standaardtermen “COVID-19” voor de ziekte en “SARS-CoV-2” voor het virus gekozen, en moest de zoekactie dus weer worden aangepast.’

Wichor ontdekte dat een database als PubMed actuelere informatie biedt dan andere medische databases, zoals embase.com. ‘En het grote voordeel van een zoekmachine als Google Scholar is dat daarin ook niet peer reviewed-artikelen worden opgenomen uit preprint servers als arxiv.org. Wanneer snelheid geboden is, is dat toch wel heel waardevol. In die zin heeft deze zoekvraag mij nieuwe inzichten opgeleverd.’

Wichor heeft de zoekstring van zijn zoekactie (zie kader) inmiddels gedeeld met collega’s in binnen- en buitenland. ‘Leuk om te zien dat drie onderzoeksinstituten de zoekstring ook alweer onder hun medewerkers en klanten hebben verspreid.’ >>

Wichors zoekactie naar het coronavirus

covid-19 OR sars-cov-2 OR
“2019nCoV” OR “2019 nCoV
| CoV | coronavirus” OR “2019
novel | new coronavirus |
cov” OR “wuhan coronavirus
| cov | ncov | outbreak”
OR “wuhan*coronavirus |
cov | ncov | outbreak” OR
“wuhan**coronavirus |
cov | ncov | outbreak” OR
“coronavirus*wuhan”
(zie ook: bit.ly/GS-covid19)